

Kinga Krzesiwo, Mirosław Mika

OCENA ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ STACJI NARCIARSKICH W ŚWIETLE ZAGADNIENIA ICH KONKURENCYJNOŚCI – STUDIUM PORÓWNAWCZE SZCZYRKU I BIAŁKI TATRZAŃSKIEJ

Zarys treści: Dynamiczny rozwój infrastruktury narciarskiej w Karpatach Polskich zmienia dotychczasowy układ relacji między stacjami narciarskimi oraz ich hierarchię w systemie recepcji turystycznej. Współcześnie jednym z wyznaczników ich funkcjonowania jest konkurencja wolnorynkowa i rywalizacja o przyjazdowy ruch turystyczny. Do podstawowych elementów kształtowania konkurencyjności miejscowości turystycznych należy ich atrakcyjność turystyczna. Celem opracowania jest przedstawienie oceny atrakcyjności Szczyrku i Białki Tatrzańskiej jako stacji narciarskich w świetle opinii osób korzystających z terenów narciarskich.

Słowa kluczowe: stacje narciarskie, konkurencyjność turystyczna, atrakcyjność turystyczna, Szczyrk, Białka Tatrzańska

Key words: ski resorts, tourist competitiveness, tourist attractiveness, Szczyrk, Białka Tatrzańska

Wprowadzenie

Współcześnie turystyka narciarska odgrywa ważną rolę w procesie kształtowania się wolnorynkowego modelu turystyki na obszarze Karpat Zachodnich (Havrlant 2007; Faracik i in. 2009; Klamár i in. 2009; Kurek 2004; Rogers 2009; Zawilińska 2010). Rosnąca popularność narciarstwa zjazdowego i innych form rekreacji zimowej stanowi od lat 90. XX w. podstawowy czynnik rozwoju i modernizacji ośrodków narciarskich. Masowość tej formy turystyki oraz skala związanych z nią przedsięwzięć inwestycyjnych i obrotów finansowych sprawia, że należy ona obecnie do najbardziej spektakularnych i dynamicznych zjawisk turystycznych na obszarach górskich środkowej części Europy.

Gospodarcza i społeczna rola turystyki narciarskiej jest wyraźnie dostrzegalna w przypadku Karpat Polskich, gdzie nowe tereny narciarskie powstają nie tylko w górskich ośrodkach turystycznych, ale coraz częściej na obszarach podmiejskich w obrębie pasa Pogórza. Dynamikę tego zjawiska potwierdza m.in. fakt, że w sezonie 2008/2009 urządzeniami wyciągowymi dysponowało 133 (Mika 2009), a na początku 2010 r. już 141 miejscowości karpaccich w Polsce. Zachodzące od połowy lat 90. XX w. procesy rozwojowe w bazie narciarskiej zmieniają, ukształtowany jeszcze w minionym systemie społeczno-gospodarczym, układ relacji między ośrodkami narciarskimi oraz ich hierarchię. Jednym z podstawowych czynników determinujących ich obecne funkcjonowanie jest rywalizacja i prowadzenie działań w celu przyciągania ruchu turystycznego. W warunkach gospodarki wolnorynkowej oraz swobody przemieszczania się i wyboru miejsca docelowego podróży, obszary recepcji turystycznej są „zmuszone” do zabiegania o turystów. Wykształca się w ten sposób układ relacji konkurencyjnej, nie tylko między podmiotami gospodarczymi zarządzającymi terenami narciarskimi, ale także pomiędzy poszczególnymi stacjami narciarskimi (miejscowościami turystycznymi)¹, dla których ruch turystyczny w sezonie zimowym daje możliwość rozwoju całego sektora turystycznego oraz innych usług z nim powiązanych.

Konkurencyjność i atrakcyjność turystyczna stacji narciarskich

Problematyka konkurencyjności turystycznej podmiotów i miejscowości turystycznych, jak dotąd, była rzadko podejmowana w badaniach geograficznych (por. Kurek, Mika 2008; Mika 2010; Rogers 2009; Rotter-Jarzębińska 2009; Żemła, Żemła 2006; Żemła 2008). Stanowi jednak ważne zagadnienie z punktu widzenia wdrażania mechanizmów trwałego (zrównoważonego) rozwoju w miejscowościach o wysoko rozwiniętej funkcji turystycznej, gdzie gospodarka lokalna jest w znacznym stopniu uzależniona od środków finansowych pochodzących z dochodów turystycznych. Rozwój w warunkach konkurencyjnej nakłada na przedsiębiorców i władze lokalne potrzebę prowadzenia stałych działań innowacyjnych, których celem ma być uzyskanie przewagi konkurencyjnej na krajowym lub międzynarodowym rynku turystycznym, w zależności od rangi ośrodka w systemie obszarów recepcji turystycznej (Kurek, Mika 2008).

Wychodząc z ekonomicznego rozumienia pojęcia „konkurencyjności”, które oznacza predyspozycje określonego podmiotu gospodarczego do konkurowania z innymi (Niezgoda 2006, 2008), można zaproponować szerokie ujęcie problematyki konkurencyjności turystycznej miejscowości, w tym wypadku stacji narciarskiej, jako jej zdolność do przyciągania ruchu turystycznego oraz trwałego i długookresowego

---

¹ Należy w tym miejscu wyjaśnić często stosowane zamiennie pojęcia: „stacja narciarska” i „ośrodek narciarski”. Za „stację narciarską” uważa się w tym opracowaniu miejscowość turystyczną charakteryzującą się wysokim stopniem zagospodarowania dla narciarstwa oraz dysponującą odpowiednim zapleczem usługowym związanym z obsługą ruchu turystycznego, natomiast za „ośrodek narciarski” rozumie się kompleks infrastruktury narciarskiej zarządzany przez jednego właściciela, funkcjonujący pod jedną nazwą, objęty jednym kartetem, położony na terenie jednej lub więcej miejscowości.

rozwoju w warunkach konkurencji ze strony innych ośrodków turystycznych (Mika 2011). Na tak pojmowaną konkurencyjność dowolnego obszaru recepcji turystycznej składają się dwa integralne elementy składowe – pierwszy dotyczy zagadnienia atrakcyjności turystycznej, a drugi odnosi się do ogółu endogenicznych i egzogenicznych uwarunkowań jego rozwoju.

Kształtowanie atrakcyjności turystycznej jest jednym z podstawowych czynników budowania przewagi konkurencyjnej miejscowości turystycznych. W dotychczasowym rozumieniu pojęcie „atrakcyjności turystycznej” odnoszono do zespołu warunków przyrodniczych i pozaprzyrodniczych występujących w określonej przestrzeni geograficznej wraz z ich subiektywną oceną przez turystów (Kowalczyk 2000; Warszzyńska, Jackowski 1978; Warszzyńska 1981, 1985, 1995). Można jednak zaproponować jego bardziej „dynamiczne” ujęcie podkreślające predyspozycję określonego miejsca (fragmentu przestrzeni, miejscowości) do skutecznego oddziaływania na sferę motywacyjną turystów w procesie decyzyjnym odnośnie do wyboru miejsca i kierunku wyjazdu. W takim wypadku „atrakcyjność turystyczną” obszaru (obiektu, miejsca, miejscowości) można rozumieć (definiować) jako jego zdolność do przyciągania ruchu turystycznego, która wynika z grawitacyjnego oddziaływania w stosunku do uczestników ruchu turystycznego obiektywnie istniejących w jego obrębie warunków przyrodniczych, społecznych, kulturowych i gospodarczych, stanowiących przedmiot subiektywnej oceny przez turystów (Mika 2011). Tak więc zarówno „siła przyciągania”, jak i indywidualnie, psychologicznie ukierunkowany, pozytywny odbiór przez turystów ogółu elementów, które warunkują realizację ich potrzeb w trakcie wyjazdu można zaliczyć do strategicznych czynników trwałego rozwoju funkcji turystycznej obszarów recepcyjnych.

Cel i metodyka badań

Celem artykułu jest próba dokonania oceny porównawczej atrakcyjności turystycznej wybranych stacji narciarskich – Szczyrku i Białki Tatrzańskiej – w świetle opinii osób korzystających z terenów narciarskich. Dla realizacji tak postawionego celu przeprowadzono badania terenowe w formie wywiadów na losowo wybranej grupie 350 osób – narciarzy i snowboardzistów. W Szczyrku grupa respondentów liczyła 205, a w Białce Tatrzańskiej 145 osób. Wywiady przeprowadzono na terenie działających w tych miejscowościach ośrodków narciarskich, w okresie między 8 stycznia a 18 lutego 2010 r.

Przedmiotem oceny respondentów był stan zagospodarowania oraz przygotowania terenów narciarskich, jakość oferowanych usług dla narciarzy, a także innych usług turystycznych i komplementarnych. Podjęto także próbę rozpoznania czynników decydujących o wyborze określonej stacji narciarskiej przez turystów-narciarzy. Pragnąc odwołać się bezpośrednio do przekonania i doświadczeń respondentów, pozostawiono im swobodę udzielania odpowiedzi, nie oferując im z góry przygotowanego zestawu możliwych wskazań.

Jako obszar badań wybrano stacje narciarskie, reprezentujące dwie generacje polskich ośrodków turystyki zimowej w Karpatach – Szczyrk będący przykładem ośrodka ukształtowanego w minionym systemie społeczno-gospodarczym oraz Białkę

Tatrzańską, która jako stacja sportów zimowych rozwija się dynamicznie od początku XXI w. Obie miejscowości ukazują także odmienne modele funkcjonowania sektora turystyki narciarskiej.

Charakterystyka obszaru badań

Szczyrk

Szczyrk, położony w Beskidzie Śląskim, jest jedną z najlepiej zagospodarowanych stacji narciarskich w Polsce. System wyciągów i tras zjazdowych na jego obszarze został ukształtowany w latach 70. XX w. Miasto należy do najważniejszych ośrodków turystycznych w Karpatach Polskich. Od lat boryka się jednak z wieloma nierozwiązanymi problemami o charakterze społecznym, gospodarczym i przyrodniczym, które wynikają m.in. z masowego charakteru ruchu turystycznego, transformacji bazy turystycznej oraz relacji pomiędzy jej gestorami a społecznością lokalną (Absalon i in. 1990; Błasiak i in. 1990; Mika 2004; Mika i in. 2007; Runge 1996).

Infrastrukturę dla narciarstwa zjazdowego w Szczyрку w sezonie 2009/2010 stanowiły 34 wyciągi, ogółem o długości 24,1 km i zdolności przewozowej 18,4 tys. osób/godz. oraz 31 tras zjazdowych, o łącznej długości 41,3 km (tab. 1). Największym ośrodkiem narciarskim w Szczyрку jest Czarna-Solisko dysponujący 13 wyciągami i prawie 22 km tras zjazdowych, które są objęte jednym karnetem przejazdowym. Drugim ważnym kompleksem jest zespół 5 urządzeń wyciągowych i 4 tras zjazdowych, o łącznej długości 13,4 km położony na stokach Skrzycznego. Pozostałe 16 wyciągów funkcjonuje niezależnie i nie tworzy połączonych zespołów tras. Z technicznego punktu widzenia w Szczyрку przeważają niskiej jakości wyciągi orczykowe i talerzykowe (94,1%). Trasy zjazdowe są zróżnicowane pod względem stopnia trudności. Narciarze mają do wyboru 11 tras zjazdowych bardzo łatwych, 11 tras łatwych, 7 trudnych oraz 3 bardzo trudne. Pod względem długości przeważają trasy łatwe – 16,5 km, następnie bardzo łatwe – 10,0 km, trudne – 9,8 km i bardzo trudne – 5,0 km. Najdłuższa trasa zjazdowa w Szczyрку liczy 5,3 km i prowadzi ze Skrzycznego przez Halę Skrzyczeńską do Czynnej. Jedynie 10 tras umożliwia narciarzom jazdę po zmroku. Są to przeważnie trasy krótkie, o niskim stopniu trudności. Problemem jest także utrzymanie odpowiedniej grubości pokrywy śnieżnej na stokach, bowiem zaledwie ok. 30% długości tras jest obsługiwana przez urządzenia do wytwarzania śniegu.

Pojemność recepcyjna bazy noclegowej w Szczyрку wynosi ok. 8 tys. miejsc noclegowych. W jej strukturze przeważają pokoje gościnne, stanowiące około połowę wszystkich obiektów noclegowych. Największą pojemnością dysponują hotele i ośrodki wczasowo-szkoleniowe, oferujące łącznie ok. 2,5 tys. miejsc. W sezonie zimowym liczba miejsc noclegowych w Szczyрку jest niewystarczająca, latem zaś ich wykorzystanie jest znacznie niższe. W ostatnich latach szybko rozwijają się w Szczyрку usługi komplementarne dla narciarzy. W sezonie 2009/2010 działało 15 szkół narciarskich oraz 49 wypożyczalni i serwisów sprzętu narciarskiego, z których większość znajdowała się w otoczeniu dolnej stacji krzesełkowej na Skrzyczne i przy wyciągach ON Czarna-Solisko. Niektóre obiekty turystyczne w Szczyрку coraz częściej oferują w sezonie zimowym tzw. pakiety usługowe, łączące usługi noclegowe, korzystanie z bazy nar-

ciarskiej za zryczałtowaną cenę oraz wypożyczalnie i serwisy sprzętu narciarskiego, naukę jazdy na nartach lub snowboardzie. Bazę gastronomiczną reprezentowało 90 obiektów działających samodzielnie oraz około 70 w obiektach noclegowych. W jej strukturze na początku 2010 r. przeważały bary i punkty gastronomiczne (66,7%), z których połowa działa jedynie w sezonie zimowym.

Białka Tatrzańska

Białka Tatrzańska ma długie tradycje rozwoju jako podhalańska wieś letniskowa. Pierwsze zaczepowe wyciągi narciarskie powstały na początku lat 60. XX w. (*Dawno...* 2009). Kolejne urządzenia wybudowano dopiero w latach 80. XX w. Na przełomie lat 80. i 90. XX w. działało 5 wyciągów narciarskich należących do prywatnych właścicieli. Lata 90. XX w. przyniosły kolejne inwestycje, a w sezonie 1993/1994 na stokach Bania i Kaniówka zastosowano po raz pierwszy w kraju system sztucznego naśnieżania. Dynamiczny rozwój infrastruktury narciarskiej w Białce Tatrzańskiej nastąpił w ostatnim dziesięcioleciu, kiedy powstało aż 10 nowoczesnych urządzeń wyciągowych, z czego połowę stanowiły wysokiej jakości koleje krzeselkowe. Stan bazy narciarskiej w sezonie 2009/2010 reprezentowało 18 wyciągów o zdolności przewozowej 19,6 tys. osób/godz. oraz 17 tras zjazdowych o łącznej długości 10,1 km (tab. 1). W sezonie 2010/2011 planuje się uruchomienie kolejnych 3 nowoczesnych kolei krzeselkowych oraz otwarcie „profesjonalnej” trasy dla narciarstwa biegowego. Szybkiej rozbudowie infrastruktury narciarskiej towarzyszy rozwój usług komplementarnych dla narciarzy. W sezonie 2009/2010 działało 15 szkół narciarskich oraz 30 wypożyczalni i serwisów sprzętu narciarskiego.

Największymi ośrodkami narciarskimi w Białce są: Kotelnica Białczańska, Bania i Kaniówka. Powstały one z inicjatywy mieszkańców wsi, np. Kotelnica Białczańska ma formę spółki, w której uczestniczy 51 osób. Ośrodki dysponują głównie trasami łatwymi i bardzo łatwymi, odpowiednimi dla początkujących i średnio zaawansowanych narciarzy, dodatkowo objętymi wspólnym karnetem przejazdowym. Wszystkie wyciągi i trasy przy tych ośrodkach są sztucznie oświetlone, a około 75% ogólnej długości tras jest sztucznie dośnieżane.

Pojemność recepcyjna bazy noclegowej Białki Tatrzańskiej na początku 2010 r. wynosiła ok. 6 tys. miejsc, przede wszystkim w pokojach gościnnych (ok. 3,2 tys. miejsc) oraz w domach wypoczynkowych (ok. 2 tys.). W sezonie zimowym liczba miejsc noclegowych jest niewystarczająca, co powoduje, że turyści-narciarze są zmuszeni nocować w sąsiednich miejscowościach. Niektóre obiekty noclegowe oferują promocyjne formy zakupu karnetów narciarskich, lekcje jazdy na nartach lub snowboardzie, wypożyczalnie i serwis sprzętu narciarskiego oraz usługi odnowy biologicznej. Na początku 2010 r. we wsi istniało 25 samodzielnie działających, ogólnodostępnych obiektów gastronomicznych, w tym 10 restauracji oraz 15 barów i punktów gastronomicznych. Dodatkowo własnym zapleczem gastronomicznym dysponuje większość obiektów noclegowych.

Białka Tatrzańska jest przykładem stacji narciarskiej, w której typową ofertę dla narciarzy zamierza się poszerzyć o usługi odnowy biologicznej skierowane dla szerokiego kręgu odbiorców. Przy ośrodku narciarskim Bania powstaje kompleks basenów geotermalnych „Terma Bania”, których otwarcie jest planowane na koniec 2011 r.

Tab. 1. Baza dla narciarstwa zjazdowego w Białce Tatrzańskiej i Szczyrku

Table 1. Downhill skiing basis in Białka Tatrzańska and Szczyrk

Cecha <i>Characteristics</i>	Białka Tatrzańska	Szczyrk
Liczba wyciągów narciarskich <i>Number of ski lifts</i>	18	34
Długość wyciągów narciarskich [m] <i>Length of ski lifts (m)</i>	9 714	24 130
Łączna zdolność przewozowa wyciągów [osób/godz.] <i>Total capacity of ski lifts (persons/hour)</i>	19 600	18 400
Liczba tras zjazdowych <i>Number of ski runs</i>	17	31
Łączna długość tras zjazdowych [m] <i>Total length of ski runs (m)</i>	10 110	41 330
Liczba tras sztucznie oświetlonych <i>Number of ski runs with artificial lighting</i>	17	10
Długość tras sztucznie oświetlonych [m] <i>Length of ski runs with artificial lighting (m)</i>	10 110	4 310
Liczba tras sztucznie naśnieżanych <i>Number of ski runs with artificial snow making</i>	13	11
Długość tras sztucznie naśnieżanych [m] <i>Length of ski runs with artificial snow making (m)</i>	8 164	12 790

Źródło: opracowanie własne.*Source:* author's own study.

Wyniki badań

Cechy grupy respondentów

W grupie 350 respondentów zdecydowaną większość stanowili narciarze – 82,5%, pozostali (17,5%) uprawiali snowboarding. Do badań ankietowych wybrano tylko osoby pełnoletnie. Z punktu widzenia struktury wiekowej, najliczniejszą grupę tworzyły osoby pomiędzy 18 a 29. rokiem życia (43,2% ogółu respondentów), kolejne – w przedziale wiekowym 30–39 lat (32,6%) oraz 40–49 lat i 50–59 lat z udziałem odpowiednio – 16,3% i 5,5%. Najmniej liczną grupą byli narciarze powyżej 60. roku życia (2,4%). W badanej grupie nieznacznie przeważali mężczyźni (52,7%). Pod względem wykształcenia 61,3% respondentów posiadało wykształcenie wyższe, 34,1% – średnie, 2,3% – zawodowe, a 2,3% – podstawowe.

Aż 75,8% wybranych losowo do badania osób pochodziło z trzech województw: mazowieckiego, śląskiego i małopolskiego. W Szczyrku przeważali respondenci z wo-

jewództwa śląskiego (41,0%) i mazowieckiego (35,7%), przy niewielkim udziale osób z Małopolski (4,0%). Natomiast w Białce Tatrzańskiej najliczniej były reprezentowane osoby z województw mazowieckiego (40,4%) i małopolskiego (17,5%), przy 13,0% udziale respondentów z województwa śląskiego.

Wśród badanych w Szczyrku przeważały osoby, które oceniały poziom swoich umiejętności jazdy na nartach lub snowboardzie jako „średnio zaawansowany” (52,2%) lub „zaawansowany” (30,4%). Osoby z niskimi umiejętnościami, tzw. początkujący stanowili jedynie 17,4% ankietowanych. Z kolei w Białce Tatrzańskiej wyraźnie przeważali narciarze i snowboardziści „średnio zaawansowani” (57,1%) i „początkujący” (22,1%), Wysokimi umiejętnościami dysponował co piąty respondent (20,7%).

Na pytanie o częstotliwość przyjazdów do danej miejscowości w celu uprawiania narciarstwa lub snowboardingu 41,3% ankietowanych przyznało, że bywa w Szczyrku kilka (31,1%) lub kilkanaście (10,3%) razy w sezonie zimowym. Takich dopowiedzi udzielali przede wszystkim mieszkańcy Górnego Śląska, dla których Beskid Śląski jest najbliższym górskim regionem wypoczynkowym. Stosunkowo dużo, aż 26,7% badanych, zadeklarowało w trakcie wywiadu swój pierwszy pobyt w tej stacji. Byli to w większości mieszkańcy centralnej i północnej Polski. Pozostała część korzysta z terenów narciarskich w Szczyrku raz w sezonie (17,0%) lub raz na kilka sezonów (15,0%). Odmienne sytuacja przedstawiała się w Białce Tatrzańskiej, gdzie przeważali narciarze i snowboardziści przyjeżdżający tam jeden raz w sezonie (35,5%). Byli to głównie mieszkańcy centralnej i północnej części kraju, spędzający urlop lub ferie zimowe. Podobną pod względem liczebności grupę (31,9%) stanowiły osoby będące w Białce Tatrzańskiej po raz pierwszy. Średnio co czwarty (25,4%) respondent deklарował, że korzysta z ofert stacji kilka razy w sezonie, 5,1% – raz na kilka sezonów, a jedynie 2,2% to tzw. stali bywalcy przyjeżdżający kilkanaście razy w sezonie.

Z ekonomicznego punktu widzenia ważnym zagadnieniem jest długość pobytu turystów-narciarzy w danej miejscowości. Ponad połowa (56,9%) respondentów przybyła do Szczyrku na 1 dzień (ryc. 1). Jednodniowe wyjazdy na narty są preferowane przede wszystkim przez mieszkańców województwa śląskiego. W trakcie pobytów 2–3 dniowych lub weekendowych było 18,3% ankietowanych. Z kolei pobyty w przedziale 4 do 7 dni deklarowało 18,9% osób, a dłuższe niż 7 dni zaledwie 5,9%. W Białce Tatrzańskiej największą grupę stanowiły osoby będące w trakcie dłuższych pobytów urlopowo-wakacyjnych, między 4 a 7 dni (50,4%) i ponad 7 dni (12,9%). Średnio co piąta osoba przyjechała na 1 dzień, a na 2–3 dni lub weekend 15,8% ankietowanych. Krótkie pobyty cechowały osoby pochodzące z obszaru województwa małopolskiego i śląskiego.

O społecznej funkcji narciarstwa może przekonywać fakt, że przeważająca część respondentów przebywała na stoku z rodziną bądź w gronie znajomych (łącznie 88,7%). W grupie zorganizowanej przybyło 9,1%, a indywidualnie jedynie 2,2% ankietowanych.

Czynniki wyboru i ocena stacji narciarskich

Zbiorcze zestawienia wskazań respondentów odnośnie do motywów (czynników) wyboru badanych stacji narciarskich oraz ich opinie na temat zalet (atutów) i wad

terenów narciarskich w Szczyrku i Białce Tatrzańskiej prezentują tabele nr 2, 3 i 4.

Przy wyborze Szczyrku jako miejsca uprawiania narciarstwa respondenci kierowali się przede wszystkim takim przesłankami jak: krótki czas dojazdu z miejsca zamieszkania (29,8%) oraz dobra dostępność komunikacyjna z miejscowości położonych w centralnej części kraju (8,6%). Istotny wpływ miał także dobrze rozwinięty system infrastruktury pod względem liczby wyciągów, tras zjazdowych i ich połączeń. Z kolei Białka Tatrzańska była wybierana przede wszystkim ze względu na dobre warunki dla

Tab. 2. Czynniki wyboru Szczyrku i Białki Tatrzańskiej przez respondentów w celu uprawiania narciarstwa

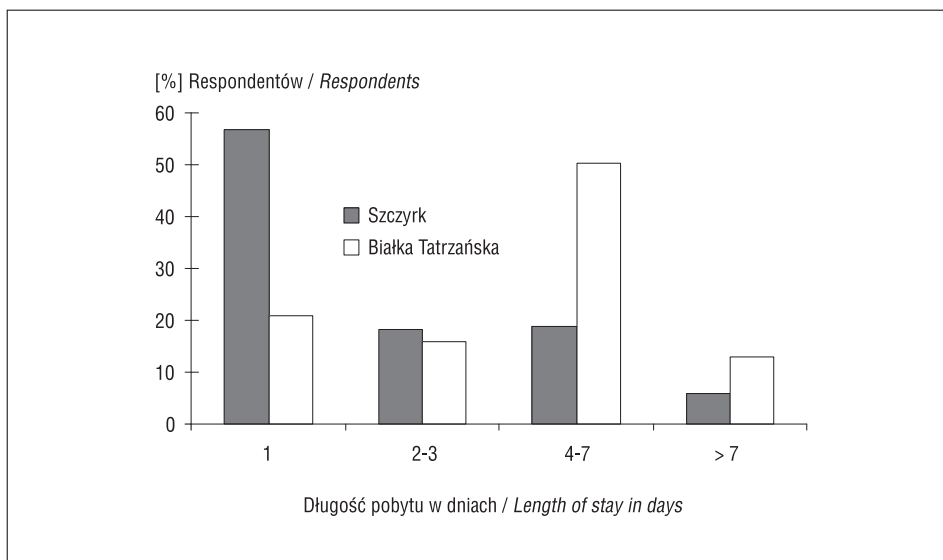
Table 2. Respondents' reasons for choice of Szczyrk and Białka Tatrzańska for skiing activities

Szczyrk		Białka Tatrzańska	
Czynnik Reason	Odsetek odpowiedzi Percentage of answers [%]	Czynnik Reason	Odsetek odpowiedzi Percentage of answers [%]
Krótki czas dojazdu z miejsca zamieszkania <i>Short travel time from home</i>	29,8	Dobre warunki śniegowe na stokach i dobrze przygotowane trasy zjazdowe <i>Good snow conditions on the slopes and well-prepared pistes</i>	24,3
Duża liczba połączonych ze sobą wyciągów i tras narciarskich <i>Large number of interconnected ski lifts and ski trails</i>	13,7	Łagodne i szerokie trasy zjazdowe odpowiednie dla początkujących i średnio zaawansowanych narciarzy <i>Mild and broad slopes suitable for beginners and intermediate skiers</i>	14,2
Rekomendacja znajomych <i>Friends recommendation</i>	12,2	Rekomendacja znajomych <i>Friends recommendation</i>	14,0
Dobre warunki dojazdu z centralnej części Polski <i>Good accessibility from the central part of Poland</i>	8,6	Odpowiednia liczba tras i wyciągów narciarskich <i>Adequate number of trails and ski lifts</i>	8,1
Duża liczba tras zjazdowych o zróżnicowanym stopniu trudności <i>Large number of slopes of varying difficulty</i>	7,8	Zróżnicowanie tras pod względem stopnia trudności <i>Diversity of ski routes in terms of difficulty level</i>	8,1
Dobre warunki śniegowe na stokach i dobrze przygotowane trasy zjazdowe <i>Good snow conditions on the slopes and well-prepared pistes</i>	6,7	Wysoka jakość urządzeń wyciągowych <i>High quality ski lifts</i>	7,4
Chęć poznania stacji narciarskiej <i>Desire to become acquainted with the ski station</i>	6,3	Niewygórowane ceny karnetów <i>Affordable ticket prices</i>	7,4

Źródło: badania własne.

Source: author's own study.

Ryc. 1. Deklarowana długość pobytu respondentów w Szczyрку i Białce Tatrzańskiej

Figure 1. Length of stay declared by respondents in Szczyrk and Białka Tatrzańska

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań terenowych.

Source: author's own study based on field research.

uprawiania narciarstwa, zarówno z punktu widzenia warunków śniegowych na trasach (odpowiednia grubość pokrywy śnieżnej i jej przygotowanie; 24,3% wskazań), jak i łagodnego nachylenia stoków, odpowiedniego dla mało zaawansowanych narciarzy (14,2%). W przypadkach obu stacji, ważną rolę przy ich wyborze przez respondentów odegrała opinia i rekomendacja znajomych (12,2% i 14,0%). Wśród innych wskazań pojawiły się m.in.: chęć poznania warunków narciarskich w przypadku Szczyrku oraz niewygórowane opłaty za korzystanie z terenów narciarskich (7,4%) i wysoka jakość urządzeń wyciągowych w Białce (7,4%).

Do przedstawionych motywów wyboru Szczyrku i Białki Tatrzańskiej z punktu widzenia uprawiania narciarstwa nawiązują także opinie respondentów na temat atutów terenów narciarskich w poszczególnych stacjach.

Najczęściej wymieniane pozytywne cechy ośrodków narciarskich w Szczyрку dotyczą liczby, zróżnicowania i przebiegu tras zjazdowych (38,5%). Duże znaczenie odgrywają wysokie walory krajobrazowe terenów narciarskich i możliwość podziwiania otaczających panoram górskich (15,4%). Natomiast za słabe strony obniżające jakość wypoczynku uznano: niską jakość techniczną wyciągów (22,0%), niedobór kolei krzesełkowych (12,8%) oraz złe przygotowanie tras zjazdowych pod względem miąższości pokrywy śnieżnej i jej wyrównania (18,9%). Część turystów źle oceniła także

Tab. 3. Atuty i wady terenów narciarskich w Szczyrku w opinii respondentów

Table 3. Advantages and disadvantages of ski areas in Szczyrk in the opinion of the respondents

Atuty Advantages	Odsetek odpowiedzi Percentage of answers	Wady Disadvantages	Odsetek odpowiedzi Percentage of answers
Duża liczba tras o zróżnicowanym stopniu trudności <i>Large number of ski routes of varying difficulty</i>	38,5	Przestarzałe technicznie i niskiej jakości wyciągi orczykowe <i>Technically outdated and low quality T-bar lifts</i>	22,0
Wysokie walory krajobrazowe (widokowe) tras zjazdowych <i>High landscape (scenic) values of ski runs</i>	15,4	Niewłaściwe przygotowanie tras zjazdowych <i>Inadequate preparation of slopes</i>	18,9
Bliskie położenie w stosunku do miejsca zamieszkania <i>Location close to place of residence</i>	10,3	Brak wyciągów krzesełkowych <i>No chairlifts</i>	12,8
Długie trasy <i>Long ski runs</i>	6,7	Długie kolejki do wyciągów <i>Long queues for the lifts</i>	8,1
Duża liczba wyciągów narciarskich <i>Large number of ski lifts</i>	3,6	Wysokie ceny parkingów i karnetów narciarskich <i>High prices of parking lots and ski passes</i>	6,8
Szerokie zaplecze gastronomiczne <i>Extensive catering facilities</i>	3,6	Słabe naśnieżanie tras <i>Insufficient snowmaking on slopes</i>	6,1
Niedługie kolejki do wyciągów <i>Not long queues for the lifts</i>	3,2	Zbyt mała liczba toalet i złe warunki sanitarne w istniejących <i>Too few toilets and poor sanitation in the existing ones</i>	4,7
Dobry dojazd z centralnej części Polski <i>Good accessibility from the central part of Poland</i>	3,2	Brak nowych inwestycji turystycznych w mieście <i>No new investments in tourism in the town</i>	4,4
		Mała liczba tras sztucznie oświetlonych <i>Low number of ski runs with artificial lighting</i>	2,4

Źródło: badania własne.

Source: author's own study.

przygotowanie ośrodków pod względem sanitarnym toalet publicznych (4,7%), liczby dostępnych miejsc parkingowych i ich ceny (6,8%) oraz zbyt długi czas oczekiwania w kolejkach do wyciągów (8,1%).

Z kolei jako mocne strony Białki Tatrzańskiej ankietowani wskazali dobre przygotowanie tras zjazdowych (17,6%) i ich różnorodność (12,4%) oraz wysoką jakość urządzeń wyciągowych (17,2%), głównie za sprawą wieloosobowych kolei krzesełkowych. Część osób podkreślała sprzyjające warunki do nauki jazdy na nartach, szczególnie z punktu widzenia dzieci i młodzieży (6,9%). Natomiast negatywnie oceniono zatłoczenie tras zjazdowych (27,8%) i długie kolejki do wyciągów (26,4%). Część osób uważała, że ceny za korzystanie z usług w ośrodkach były zbyt wysokie (8,3%). Na dużą różnorodność przedstawianych opinii oraz oczekiwań i potrzeb turystów mogą

Tab. 4. Atuty i wady terenów narciarskich w Białce Tatrzańskiej w opinii respondentów

Table 4. Advantages and disadvantages of ski areas in Białka Tatrzańska in the opinion of the respondents

Atuty <i>Advantages</i>	Odsetek Odpowiedzi <i>Percentage of answers</i>	Wady <i>Disadvantages</i>	Odsetek Odpowiedzi <i>Percentage of answers</i>
Dobre przygotowanie tras zjazdowych <i>Good preparation of slopes</i>	17,6	Tłok na trasach zjazdowych <i>Crowds on slopes</i>	27,8
Wysoka jakość urządzeń wyciągowych <i>High quality ski lifts</i>	17,2	Długie kolejki do wyciągów <i>Long queues for the lifts</i>	26,4
Różnorodność tras pod względem stopnia trudności <i>Diversity of ski routes in terms of difficulty Level</i>	12,4	Zbyt wysokie ceny <i>Too high prices</i>	8,3
Odpowiednie warunki do nauki jazdy na nartach (m.in. dla dzieci) <i>Suitable conditions for learning to ski (also for children)</i>	6,9	Zbyt mała pojemność parkingów <i>Insufficient capacity of parking lots</i>	4,2
Duża liczba tras zjazdowych <i>High number of ski runs</i>	5,6	Krótkie trasy <i>Short ski runs</i>	3,5
Wysoki poziom zaplecza gastronomicznego <i>High quality of catering facilities</i>	4,7	Zbyt duża odległość od miejsca Zakwaterowania <i>Too far from the place of accommodation</i>	2,8
Odpowiednie ceny <i>Adequate prices</i>	3,9	Zbyt wolne wyciągi <i>Too slow ski lifts</i>	2,8
Dobra organizacja ruchu narciarskiego <i>Good organisation of ski traffic</i>	3,4	Zbyt mało obiektów gastronomicznych <i>Too few catering facilities</i>	2,0
Dobrze naśnieżone trasy <i>Good snowmaking on slopes</i>	3,4		

Źródło: badania własne.

Source: authors' own study.

wskazywać np. pojawiające się poglądy na temat zbyt wolno pracujących wyciągów (2,8%), krótkich tras (3,5%) czy zbyt małej liczby obiektów gastronomicznych (2,0%). Podkreślić należy fakt, że aż 9,7% badanych osób nie potrafiło wymienić przynajmniej jednej uwagi na temat słabych stron terenów narciarskich w Białce Tatrzańskiej.

Przedstawione powyżej wskazania respondentów na temat atutów oraz słabości stanu rozwoju i funkcjonowania infrastruktury narciarskiej wpływają na subiektywne odczucie jakości ich wypoczynku. Aż 88,7% badanych w Szczyрку określiło poziom swojego zadowolenia jako wysoki. Prawie co dziesiąta osoba (9,3%) odpowiedziała na to pytanie w sposób przeczący, uznając się za wyraźnie niezadowoloną. Podobny odsetek osób (12,5%) zadeklarował, że nie będzie rekomendował Szczyрку jako miejsca uprawiania narciarstwa innym osobom. Wyższy poziom satysfakcji z wyboru miejsca reprezentowali respondenci w Białce Tatrzańskiej, wśród których aż 96,1%

było zadowolonych i poleciłoby pobyt w tej miejscowości znajomym. Odmienne opinie wyrażała jedynie niewielka część (1,5%) pytanych osób.

Zdecydowana większość ankietowanych (86,7%) przyjechała własnym samochodem. W obu stacjach turyści podkreślali niedobór miejsc do parkowania. Duże zapotrzebowanie na miejsca parkingowe nie rozwiązuje oferowana obecnie ich liczba w Szczyrku (1,7 tys.) i w Białce Tatrzańskiej (1,5 tys.). Część osób ankietowanych w Szczyrku (4,4%) wyrażała swoje przekonanie o konieczności prowadzenia nowych inwestycji turystycznych w celu poprawy atrakcyjności miasta, nie precyzując jednak jakiego rodzaju działania należy pojąć.

Wnioski

Na podstawie przeprowadzonych badań i analiz można sformułować następujące wnioski:

1. Specyfika atrakcyjności turystycznej badanych stacji narciarskich została wyrażona w przedstawionych przez respondentów przesłankach (motywach), którymi kierowali się przy wyborze miejsca uprawiania narciarstwa i snowboardingu. Subiektywnie i swobodnie wyrażane przez nich opinie wyraźnie zarysowały odmienne grupy czynników determinujących wybór badanych stacji. Dla Szczyrku można je określić jako: korzystne położenie w stosunku do obszarów źródłowych ruchu turystycznego (narciarskiego) oraz dobrze rozwinięty system tras i wyciągów. Warunki te pozwalają utrzymać wielkość przyjazdowego ruchu turystycznego na poziomie zapewniającym rentowność ośrodków narciarskich, mimo stale zmniejszającej się liczby turystów w sezonie zimowym w porównaniu do lat 90. XX., co m.in. jest konsekwencją braku modernizacji urządzeń wyciągowych i tras, pogarszania się wizerunku miasta w rezultacie nierozwiązanych konfliktów wokół użytkowania terenów narciarskich (por. Mika i in. 2007) oraz konkurencji ze strony pobliskich dużych ośrodków w regionie, przede wszystkim Wisły i Korbiewic. W przypadku Białki Tatrzańskiej czynnikami przyciągającymi ruch turystyczny są: nowoczesny, dobrze zorganizowany system wyciągów i tras oraz korzystne warunki dla mało zaawansowanych narciarzy, co jest szczególnie ważne z punktu widzenia turystyki rodzinnej i organizacji wypoczynku dzieci i młodzieży, np. w trakcie ferii zimowych. Wydaje się, że nie bez znaczenia jest także fakt – który choć nie został podkreślony przez ankietowanych, to istotnie wpływa na liczbę przybywających narciarzy – związany z położeniem Białki w tradycyjnym regionie wypoczynku zimowego (Podhale) i w sąsiedztwie Zakopanego.
2. Prowadzenie skutecznych działań marketingowych oraz inwestycji odpowiadających potrzebom przyjezdnych wymaga określenia tzw. społeczno-geograficznego profilu turysty-narciarza. Przeprowadzone badania nie dają podstaw do pełnego rozpoznania jego cech. Wyraźnie rysuje się jednak, w przypadku obu stacji, zróżnicowanie badanych osób pod względem poziomu umiejętności jazdy na nartach. W przypadku Szczyrku są to osoby charakteryzujące się kwalifikacjami średnimi i wysokimi, zaś w Białce niskimi i średnimi. Dodatkowo w Szczyrku przeważają pobyty krótkookresowe, o większej częstotliwości powrotów niż w Białce odwiedzanej przeważnie raz w roku w trakcie kilkudniowych pobytów urlopowych.

3. Badania potwierdziły, że oprócz obiektywnie istniejących warunków oraz ich subiektywnej oceny, ważną rolę przy wyborze miejsca uprawiania narciarstwa odgrywa rekomendacja osób trzecich.
4. Zaprezentowane zestawy atutów (zalet) badanych stacji i terenów narciarskich należą do czynników kształtowania ich konkurencyjności, a wraz z cechami (warunkami) unikatowymi, takimi jak np. widokowe walory tras, tworzą zespół przewag komparatywnych (konkurencyjnych) w rywalizacji i przyciąganiu ruchu turystycznego. Z kolei wszelkie wady i niedociągnięcia pogarszające jakość wypoczynku obniżają ich zdolność do konkurowania. Jak wcześniej zaznaczono, subiektywna ocena warunków wypoczynku przez turystów nie wyczerpuje zagadnienia konkurencyjności obszarów recepcyjnych. Stanowi ona niejako „projekcję” indywidualnych stanów psychicznych i doświadczeń, przez co prezentowane sądy wartościujące bywają nierzadko odmienne w odniesieniu do tego samego elementu, np. czas oczekiwania w kolejkach do wyciągów (por. tab. 3). Pełne rozpoznanie wpływu czynników socjopsychologicznych na percepcję warunków wypoczynku, a tym samym ukazanie ich wpływu na konkurencyjność badanych stacji narciarskich wymaga podjęcia szczegółowych badań uwzględniających kwestie zróżnicowania potrzeb i motywacji uczestnictwa osób z różnych grup wiekowych i środowiskowych, a także przeprowadzenia ocen porównawczych jakości bazy i ofert turystycznych pomiędzy badanymi miejscowościami oraz w relacji do pozostałych stacji narciarskich w regionie karpackim, co jednak znacznie wykraczałoby poza ramy objętościowe niniejszego opracowania.

Literatura

- Absalon D., Jankowski A., Sadowski S., Trembaczowski J., 1990, *Wpływ ruchu turystycznego na zmiany wybranych elementów środowiska geograficznego na obszarze miasta Szczyrk*, Geographia, Studia et Dissertationes, 14, Uniwersytet Śląski, Katowice, 30–52.
- Błasiak W., Szczepański M. S., Wódz J., 1990, *Szczyrk – miasto w sytuacji inwazji turystycznej*, Śląski Inst. Nauk., Katowice.
- Dawno, dawno temu w Białce*, 2009, *Wieści Bania*, wyd. zima 2009/2010, 1, Białka Tatrzańska.
- Faracik R., Kurek W., Mika M., Pawlusiński R., 2009, *Turystyka w Karpatach Polskich w świetle współczesnych kierunków rozwoju*, [w:] B. Domański, W. Kurek (red.), *Gospodarka i przestrzeń*, Inst. Geogr. i Gosp. Przestrz. UJ, Kraków, 77–98.
- Havrlant J., 2007, *Współczesne trendy w rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej Beskidów Czeskich*, [w:] W. Kurek, M. Mika (red.), *Studia nad turystyką. Tradycje, stan obecny i perspektywy badawcze. Geograficzne, społeczne i ekonomiczne aspekty turystyki*, Inst. Geogr. i Gosp. Przestrz. UJ, Kraków, 281–288.
- Klamár R., Mika M., Rosič M., 2009, *Regionalne aspekty rozwoju turystyki na Słowacji, na przykładzie preszowskiego kraju*, [w:] B. Domański, W. Kurek (red.), *Gospodarka i przestrzeń*, Inst. Geogr. i Gosp. Przestrz. UJ, Kraków, 147–163.
- Kowalczyk A., 2000, *Geografia turystyki*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.
- Kurek W., 2004, *Turystyka na obszarach górskich Europy. Wybrane zagadnienia*, Inst. Geogr. i Gosp. Przestrz. UJ, Kraków.

- Kurek W., Mika M., 2008, *Miejscowości turystyczne w dobie konkurencji (na przykładzie Polskich Karpat)*, [w:] G. Gołębki (red.), *Turystyka jako czynnik wzrostu konkurencyjności regionów w dobie globalizacji*, Wyd. AE w Poznaniu, 219–228.
- Mika M., 2004, *Turystyka a przemiany środowiska przyrodniczego Beskidu Śląskiego*, Inst. Geogr. i Gosp. Przestrz. UJ, Kraków.
- Mika M., 2009, *Ski tourism in the Polish Carpathians – present state and issues of development*, Folia Geographica, Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Presoviensis, 14, Presov, 198–208.
- Mika M., 2010, *Regional and cross-border competition as a development factor in tourist reception areas in the Western Carpathians*, [w:] D. Richard (red.) *Development durable des territoires: de la mobilisation des acteurs aux démarches participatives*, Wyd. Univ. Blaise Pascal, Clermont-Ferrand, 317–330.
- Mika M., 2011, *Miasta jako obszary recepcji ruchu turystycznej*, [w:] M. Mika (red.), *Kraków jako ośrodek turystyczny*, Inst. Geogr. i Gosp. Przestrz. UJ, Kraków (w duku).
- Mika M., Krzesiwo K., Krzesiwo P., 2007, *Współczesne problemy rozwoju ośrodków narciarskich w Polsce – przykład Szczyrku*, [w:] D. Ptaszycka-Jackowska (red.), *Polska przestrzeń turystyczna*, Prace Geograficzne, 117, Inst. Geogr. i Gosp. Przestrz. UJ, Kraków, 63–77.
- Niezgoda A., 2006, *Obszar recepcji turystycznej w warunkach rozwoju zrównoważonego*, Prace Habilitacyjne 24, Wyd. AE w Poznaniu.
- Niezgoda A., 2008, *Cele rozwoju zrównoważonego a przewaga konkurencyjna obszaru recepcji turystycznej*, [w:] G. Gołębki (red.), *Turystyka jako czynnik wzrostu konkurencyjności regionów w dobie globalizacji*, Wyd. AE w Poznaniu, 19–31.
- Rogers E., 2009, *Kierunki przekształceń karpaccich uzdrowisk Polski i Słowacji w warunkach gospodarki wolnorynkowej*, Rozprawa doktorska, ZGTiU, Inst. Geogr. i Gosp. Przestrz. UJ, Kraków.
- Rotter-Jarzębińska K., 2009, *Konkurencyjność Krakowa na europejskim rynku turystycznym*, [w:] B. Domański, W. Kurek (red.), *Gospodarka i przestrzeń*, Inst. Geogr. i Gosp. Przestrz. UJ, Kraków, 245–262.
- Runge J. (red.), 1996, *Szczyrk, ośrodek wypoczynkowy*, Uniwersytet Śląski, Sosnowiec.
- Warszyńska J., 1981, *Atrakcyjność turystyczna środowiska naturalnego miejscowości województwa bielskiego*, [w:] J. Pietrucha (red.), *Studia nad ekonomiką regionu*, Śląski Inst. Nauk., Katowice, 11, 150–185.
- Warszyńska J., 1985, *Funkcja turystyczna Karpat Polskich*, Folia Geographica, Ser. Geogr.-Oecon., 18.
- Warszyńska J. (red.), 1995, *Karpaty Polskie. Przyroda, człowiek i jego działalność*, Uniwersytet Jagielloński, Kraków.
- Warszyńska J., Jackowski A., 1978, *Podstawy geografii turystyki*, PWN, Warszawa.
- Zawilińska B., 2010, *Możliwości rozwoju turystyki w parkach krajobrazowych Karpat Polskich w świetle idei zrównoważonego rozwoju*, Monografie i prace doktorskie, 10, Uniwersytet Ekonomiczny, Kraków.
- Żemła M., 2008, *Wizerunek jako istotny czynnik konkurencyjności obszaru recepcji turystycznej*, [w:] G. Gołębki (red.), *Turystyka jako czynnik wzrostu konkurencyjności regionów w dobie globalizacji*, Wyd. AE w Poznaniu, 19–31.
- Żemła M., Żemła A., 2006, *Wpływ czynników lokalizacji na konkurencyjność ośrodka narciarskiego*, Turyzm 16, 1, 71–83.

Evaluation of tourist attractiveness of ski resorts with regard to their competitiveness – a comparative study of Szczyrk and Białka Tatrzańska

Summary

The dynamic development of ski infrastructure in the Polish Carpathians is changing the existing structure of relationships among ski stations and their hierarchy in the system of tourist reception. Currently, one of the indicators of the stations' functioning is free market competitiveness and competition in the field of incoming tourism. One of the elements fundamental to the formation of competitiveness of tourist localities is their tourist attractiveness. The aim of this study is to present the evaluation of the attractiveness of Szczyrk and Białka Tatrzańska as ski stations in the light of opinions expressed by users of ski areas. The chosen ski stations represent two generations of Polish winter tourism centres in the Carpathians. Both localities also represent different models of functioning of ski tourism sector. Szczyrk is one of the best developed ski stations in Poland. The system of ski lifts and skiing routes within its area was formed in 1970s. In the 2009/2010 season, downhill skiing infrastructure in Szczyrk consisted of 34 ski lifts of total length of 24.1 kilometres and the capacity of 18.4 thousand persons per hour, as well as 31 skiing routes of total length of 41.3 kilometres. The largest ski resort in Szczyrk is Czysta-Solisko with its 13 ski lifts and nearly 22 kilometres of ski routes, which can be accessed with one ski pass. From the technical point of view, the majority of ski lifts in Szczyrk are low quality T-bar lifts and platter lifts (94.1%). Skiing routes vary regarding levels of difficulty. Merely 10 routes can be accessed by skiers after nightfall, and only approximately 30% of the total length of the routes is equipped with snow cannons. Białka Tatrzańska has had a long tradition of development as a summer-resort village of the Podhale. High dynamics in the development of ski infrastructure in Białka Tatrzańska has been observed in the last decade, when as many as 10 modern ski lifts have been installed, half of which are high quality chair lifts. In the 2009/2010 season, the ski infrastructure was represented by 18 ski lifts with the capacity of 19.6 thousand persons per hour and 17 skiing routes of total length of 10.1 kilometres. Further development of skiing infrastructure in this locality is planned for the coming seasons. The major ski centres in Białka are Kotelnica Białczańska, Bania and Kaniówka. They were opened at the initiative of village residents. The routes offered by these centres are mainly easy and very easy ones and all of them can be accessed with one ski pass. All ski lifts and skiing routes in these centres are electrically lit, and approximately 75% of the total length of the routes is equipped with snow cannons. The specificity of tourist attractiveness of the evaluated ski stations is represented by our respondents' reasons (table 2) for choosing a place to practice skiing or snowboarding. The factors contributing to the choice of Szczyrk are the following: favourable location in relation to the source areas of (ski) tourist flow as well as the well-developed system of routes and ski lifts. In case of Białka Tatrzańska the factors that attract tourists are the following: modern, well-organized system of routes and ski lifts as well as conditions favourable for less

experienced skiers, which is an especially important factor from the perspective of family tourism and organization of recreation for children and youth. In case of both stations, there is a diversity regarding skiing abilities of the interviewed subjects. In case of Szczyrk, there are average and experienced skiers, whereas in Białka the subjects are characterized by low and average skiing abilities. Tourists' stays in Szczyrk are mostly short-term and characterized by higher return frequency, as opposed to Białka, which is mostly visited once a year for a few days' stay. The study has confirmed that, irrespective of the objectively existing conditions and their subjective evaluation, an important factor contributing to the choice of place to go skiing is the recommendation of third parties. The presented sets of advantages of the evaluated stations and skiing areas constitute factors shaping their competitiveness; along with their unique characteristics, such as e.g. scenic assets of skiing routes, they form a set of comparative (competitive) advantages in competition and attraction of tourists. On the other hand, all disadvantages and shortcomings worsening the quality of recreation lower the stations' competitiveness.

*Kinga Krzesiwo, Mirosław Mika
Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytet Jagielloński
ul. Gronostajowa 7
30-387 Kraków*